

ČANDÍGARH PLÁNOVANÉ A NEPLÁNOVANÉ MĚSTO

Národní památkový ústav, Metodické centrum moderní architektury v Brně společně s Fakultou architektury VUT v Brně připravil ve své přednáškové a výstavní budově na období od 14. května do 26. srpna 2024 výstavu věnovanou indickému městu Čandígarh, které bylo v minulém století realizováno jako „ideální město“ se základními principy urbanismu, jak je předložila Athénská charta.

Čandígarh byl postaven v klíčovém a výjimečném okamžiku indických dějin. Je prvním plánovaným městem v Indii po získání nezávislosti na britské nadvládě v roce 1947. Britská Indie byla rozdělena podle náboženského klíče na dva nezávislé státy. Severní, převážně muslimské, části Indie se staly národem Pákistánu, zatímco jižní, většinou hinduistické, části se staly Indickou republikou. Po novém uspořádání hranic připadlo původní hlavní město Láhaur tehdejší severoindické provincie Pandžábu území Pákistánu a řešila se otázka nového administrativního centra.

Autorem myšlenky vzniku nového hlavního města byl tehdejší indický premiér Džaváharlál Néhrú, který v roce 1949 pověřil amerického architekta Alberta Mayera úkolem navrhnout indické „město zítřka“, které by svým obyvatelům poskytovalo kvalitní život. Albert Mayer na plánu města spolupracoval s architektem Matthewem Nowickim. Po jeho tragické smrti Mayer od další práce na projektu odstoupil. Mayerův základní urbanistický koncept převzal Le Corbusier a upravil jeho organický tvar do pravouhlé podoby. Zachoval Mayerovu myšlenku skladebné jednotky města – superblok, koncipovaný jako „městská vesnice“ a změnil organický tvar superbloků na obdélníkové sektory o velikosti 800 × 1 200 m založené na lidském měřítku s rozměry stanovenými na dobu chůze 10 minut. Každý sektor je soběstačnou jednotkou zajišťující všechny základní každodenní materiální a sociální potřeby občanů v dosahu domova. Celá síť sektorů je vložena do efektivního systému dopravy, přičemž

rozhodujícím faktorem je dopravní bezpečnost. Nedílnou součástí plánu města jsou plochy zeleně a úprava krajiny.

Na konečném návrhu pracoval Le Corbusier společně s Jane Drewovou, Maxwellem Fryem a Le Corbusierovým bratrancem Pierrem Jeanneretem. Město bylo naplánováno jako administrativní sídlo států Harijána a Pandžáb a primárně určeno pro úředníky státní správy, politiky a vojáky. Master plan se soustředil na čtyři hlavní funkce, které byly zásadní pro harmonickou existenci města. Na první místo dává bydlení, na druhé místo práci, na třetím místě je kultura těla a ducha a intelektuální volný čas, na čtvrtém místě je pohyb.

Od svého vzniku zaujímá Čandígarh významné postavení na indickém i mezinárodním architektonickém poli jako velký experiment v oblasti moderního urbanismu a architektury. Dne 17. července 2016 byl komplex Kapitoly zapřisávaný na Seznam světového dědictví UNESCO.

Vizionářské myšlenky pečlivě naplánovaného Čandígarhu v době jeho vzniku předběhly svou dobu. Dnes jsou některé z nich překonané, některé oceňované, některé zatracované a některé stále nepochopené. Současný Čandígarh je městem dilemat v plánovaných i neplánovaných aspektech a konfliktech.

Pohled na Komplex Kapitoly (Le Corbusier, 1953)

Výstavní panely v Metodickém centru moderní architektury v Brně

Grafika na Paláci shromáždění (Le Corbusier, 1953)

Dnes je Čandígarh významným kulturním, obchodním, správním a vzdělávacím centrem severní Indie. S celkovým počtem obyvatel přesahujícím 1 611 770 patří k nejbohatším a nejdražším městům indického subkontinentu. Současně čelí řadě problémů typických pro rychle rostoucí města a města v rozvojových zemích.

Výstava představila soudobý Čandígarh, který je příkladem toho, jak i přes „ideální urbanistický plán“ mohou města čelit řadě výzev a problémů spojených s růstem, urbanizací a modernizací. Představa, že město lze naplánovat jako definitivní krásný obraz pro vzdělané a „humanizované“

Každé město je tvořeno svými obyvateli a jejich každodenními potřebami a přáními. A tak ruku v ruce s realizací pečlivě naplánovaného Čandígarhu vzniká i Čandígarh neplánovaný s problémy sociálních nerovností, problémy v dopravní infrastruktuře, se znečištěním ovzduší, vody a půdy a problémy ekonomickými.

obyvatele, zůstává utopií. Navzdory všem problémům a rozdílům mezi plánovaným snem a realitou současného města je Čandígarh místními obyvateli hodnocen jako nejlepší místo pro život. Lidé se přizpůsobili životu v plánovaných sektorech a zároveň jej částečně přizpůsobili svému navyklému životnímu stylu. Paradoxně právě toto pozitivní hodnocení způsobuje, že město vykazuje známky obrovského stresu v důsledku stále rostoucího populačního tlaku, rychle se měnící třídní struktury a zvyšujícího se počtu neplánovaných a nepředvídaných fyzických a ekonomických aktivit, kterým není schopno adekvátně čelit.

*Grafický doprovod: Vlasta Loutocká
a Hana Urbášková*

*prof. Ing. arch. Hana Urbášková, Ph.D.
Fakulta architektury VUT v Brně*